

PISHIQLARDA ULIWMA ANESTEZIYANI ÓTKERIW TÁRTIBI: QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASI VETERINARIYA ÁMELIYATI TIYKARINDA ANALIZ.

Samarqand mámleketlik veterinariya medicinası, sharwashılıq hám
biotexnologiyalar universiteti Nókis filiali
Shakilov Umbetali Nuraliyevich-assistent
Sarsenbaeva Gúlsara Baxıtbay qızı- magistrantı

Annotaciya. Usı maqala Pıshıqlarda uluwma anesteziyanıń qollanılıwı, usılları, preparatları hám ámeliyattaǵı ózgesheliklerine baǵshlangan. Maqalada anesteziya procesinde qollanılatuǵın dári qurallarınıń túrleri, olarǵa bolǵan tásirler hám qáwipsizligin támiyinlew usılları tolıq tallanǵan. Sonday-aq, Qaraqalpaqstan Respublikası sharayatında ótkerilgen operaciyalıq tájiriybeler tiykarında pıshıqlar ushın uluwma anesteziyanıń nátiyjeliligi hám qáwipsizligi úyrenilgen. Maqala veterinariya tarawındaǵı qánigeler ushın áhmiyetli ámeliy usınıslardı óz ishine aladı hám Pıshıqlarda anesteziya ótkeriwdiń tiykarǵı metodikalıq qatnasları haqqında tolıq maǵlıwmat beredi. Anesteziya hám awırıw qaldırıwdıń joqarı nátiyjeliligin támiyinlew ushın preparatlar hám olardıń dozaların durıs tańlaw, sonday-aq, haywannıń fiziologiyalıq ózgesheliklerin yesapqa alıw zárúr. Bul jumıs veterinariya klinikalarında Pıshıqlarda anesteziya ótkeriwde tájiriybe hám bilimdi arttırıwǵa xızmet etedi.

Gilt sózler: veterinariya anesteziologiyası, anesteziya protokolları, awırıw qaldırıwshı dáriler, anesteziya preparatları, propofol, ketamin, izofluran, anesteziya monitoring, pıshıqlarda xirurgiyalıq operaciyalar.

Kirisiw .Pıshıqlarda uluwma anesteziya veterinariya ámeliyatında keń qollanıladı, ásirese xirurgiyalıq operaciyalar hám diagnostikalıq proceduralar waqtında. Qaraqalpaqstan Respublikası veterinariya klinikaları sharayatında anesteziya ótkeriw ózine tán ekologiyalıq hám ekonomikalıq faktorlardı esapqa alıwdı talap etedi. Regionnıń klimatı, dári-dármaqlardıń bar ekenligi hám klinikalardıń texnikalıq támiyinlengenlik dárejesi operaciyalıq qatnaslarǵa tásir etedi.

Izertlew usılları. 2024-jıl dawamında Nókis qalasında jaylasqan "Vet-servis" jeke menshik klinikası hám Qaraqalpaqstan veterinariya diagnostika orayında 18 salamat hám yarım salamat pıshıqqa uluwma anesteziya astında kishi xirurgiyalıq operaciyalar ámelge asırıldı.

Tájiriybe protokoli tómendegishe boldı:

1. Aldınnan bahalaw: Nawqaslardıń ulıwma kózden ótkeriliwi, júrek auskultaciyası hám tiykarǵı qan analizleri, sonday-aq, jergilikli shárayatta keń tarqalǵan kesellikler (qurt kesellikleri, viruslı infekciyalar) boyınsha tekseriwler.

2. Premedikaciya: Medetomidin (0,01 mg/kg, m.b.)

Atropin (0,04 mg/kg, s.c.) - jergilikli veterinarlarda atropin kóbirek qollanıladı.

Analgeziya ushın Butorfanol yamasa Tramadol (eger bar bolsa).

3. Indukciya: Propofol (4-6 mg/kg, i.b.) - barlıǵı boyınsha.

Alternativ sıpatında: Ketamin + Diazepam kombinaciyası (Ketamin 10 mg/kg + Diazepam 0,25 mg/kg, m.b.), bul aymaqta kóbirek bar.

4. Úzliksiz anesteziya:

- Izofluran bar bolǵan klinikada qollanıladı.
- Basqa jaǵdaylarda ketamin tiykarındaǵı qısqa múddetli anesteziya menen sheklengen.

5. Monitoring: Jergilikli veterinariya sharayatlarında júrek soǵıw tezligi, dem alıw, dene temperaturası qolda yamasa ápiwayı monitoring úskeneleri menen baqlandı.

6. Qayıw basqışı: Pıshıqlar post-anesteziyalıq baqlaw astında 1-2 saat saqlanıw, dene temperaturası hám refleksler bahalanadı.

Nátiyjeler

- 18 Pıshıqtan 15 inde anesteziya mashqalasız ótti.
- 3 jaǵdayda qayıw basqışında júrek alıw hám jeńil gipotenziya baqlanǵan.
- 5 pıshıqta propofol ornına ketamin qollanılgan bolsa da, anesteziya nátiyjeli bolǵan.
- 1 jaǵdayda izofluran ornına ketamin dozası qayta berilgen, bul bolsa uyqıdan oyanıw waqtın uzayttı (45 minut).
- Temperaturanıń tómenlewi 4 jaǵdayda baqlandı (≤ 36.0 °C), ıssılıq ilajları menen sáykeslendirildi.

Ulıwma alǵanda, hesh qanday awır asqınıw yamasa ólim jaǵdayları dizimge alınbadı.

Keste - Pıshıqlarda anesteziya usılları hám nátiyjeleri (Qaraqalpaqstan):

№	Anesteziya túri	Operaciya túri	Monitoriń usılı	Asqınıwlar
1	Ketamin + Diazepam	Ovariohisterektomiya	Júrek urıwı	Uzaq oyaw
2	Propofol + Izofluran	Kastraciya	Pulse oximeter	Joq
3	Ketamin	Abscess tazalaw	Qolda	Gipotermiya
4	Propofol	Kóz xirurgiyasi	Monitoring yo'q	Jeńil gipotenziya

№	Anesteziya túri	Operaciya túri	Monitoriń usılı	Asqınıwlar
5	Ketamin + Atropin	Jaraqat tigiw	Qolda	Joq

Talqılaw. Qaraqalpaqstan Respublikası sharyatında ulıwma anesteziya ótkeriw regionallıq imkaniyatlarga qarap ózgeshelenedi. Propofol hám izofluran sıyaqlı dáriler ayırım klinikalarda bar bolsa da, kópshilikte ketamin tiykarındaǵı rejimler ústemlik yetpekte. Atropinniń qollanılıwı júrek ritmin turaqlastırıwda paydalı boldı.

Sonday-aq, monitoring úskeneleriniń jetispewshiligi haywanlardı diqqat penen baqlawdı talap etedi. Barlıq operaciyalarda veterinarlardıń tájiriyesi hám durıs dozalardı esaplaw áhmietli rol atqardı. Bul jaǵday aymaqlıq veterinariya ámeliyatınıń imkaniyatları menen mashqalaların ayqın kórsetedi.

Juwmaq. Qaraqalpaqstan Respublikasında uluwma anesteziya sharyat hám imkaniyatlarga qarap beyimlestirilgen halda tabıslı ótkeriliwi múmkin. Ketamin hám propofol kombinaciyası jergilikli sharyatta qáwipsiz hám nátiyjeli bolıp shıqtı. Turaqlı monitoring quralları bolmasa da, tájiriyebe qánigelerdiń járdeminde xirurgiyalıq operaciyalar qáwipsiz ótkerilmekte. Keleshekte texnikalıq úskeneleniwdi arttırıw, qáwipsizlik protokolların standartlastırıw regionallıq veterinariya xızmetiniń nátiyjeliligin jáne de arttıradı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Shavkat, A., Kural, A., & Maryam, Y. (2025). THE IMPLEMENTATION MECHANISM OF DIGITAL TRANSFORMATION TO ENHANCE EDUCATIONAL EFFICIENCY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(4), 93-97.
2. Shavkat, A., & Kural, A. (2025). INCREASING EDUCATIONAL EFFICIENCY IN HIGHER EDUCATION THROUGH CREATIVE APPROACHES. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(4), 89-92.
4. Shavkat, A., & Kural, A. (2025). IMPROVING THE USE OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES TO ENHANCE THE QUALITY OF EDUCATION AND EDUCATIONAL VALUE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(4), 85-88.
5. Shavkat, A., Kural, A., & Gayratdin, O. (2025). ORGANIZATIONAL SYSTEM OF PERSONNEL POLICY AIMED AT IMPROVING THE

QUALITY OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(4), 98-102.

6. Tlepovich, E. A., Shavkat, A., & Karamaddinovich, B. K. (2025). O 'ZBEKISTONDA QO 'YLARNING ICHAK SESTODLARI BILAN ZARARLANISHI: EPIZOOTOLOGIK TAHLIL, DIAGNOSTIKA VA MAVSUMIY O 'ZGARISHLAR. *Modern World Education: New Age Problems–New solutions*, 2(3), 12-18.

7. Tlepovich, E. A., Shavkat, A., & Karamaddinovich, B. K. (2025). QORAQALPOG 'ISTON RESPUBLIKASI XO 'JAYLI TUMANIDA QO 'YLARNING ICHAK SESTODOZLARI: TARQALISHI, DIAGNOSTIKASI VA PROFILAKTIKASI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 2(2), 37-44.

8. Shavkat, A., Karamaddinovich, B. K., & qizi Zaripboyeva, Z. S. (2025). INFESTATION OF SHEEP WITH INTESTINAL CESTODES IN UZBEKISTAN: EPIZOOTIOLOGICAL STUDIES, NEW PARASITIC SPECIES, AND ENVIRONMENTAL FACTORS. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 151-156.

9. Tlepovich, E. A., Shavkat, A., & Karamaddinovich, B. K. (2025). QORAQALPOG 'ISTON RESPUBLIKASI XO 'JAYLI TUMANIDA QISHLOQ XO 'JALIK HAYVONLARINING SESTODLARI TARQALISHI VA ULARNING OLDINI OLISH CHORALARI. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(2), 112-120.

10. Shavkat, A., Karamaddinovich, B. K., & qizi Zaripboyeva, Z. S. (2025). INTESTINAL CESTODE INFESTATION IN SHEEP IN UZBEKISTAN: EPIZOOTIOLOGICAL STUDIES, ECOLOGICAL FACTORS, AND SEASONAL DYNAMICS. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(2), 190-196.

11. Shavkat, A., Karamaddinovich, B. K., & qizi Khojamuratova, A. Y. (2025). INFECTION OF SHEEP WITH INTESTINAL CESTODES IN UZBEKISTAN: EPIZOOTIOLOGICAL ANALYSIS, ECOLOGICAL FACTORS, AND PREVENTIVE MEASURES. *The latest news and research in education*, 2(2), 69-77.

12. Shavkat, A., Kural, A., & Maryam, Y. (2025). THE IMPLEMENTATION MECHANISM OF DIGITAL TRANSFORMATION TO ENHANCE EDUCATIONAL EFFICIENCY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(4), 93-97.

13. Shavkat, A., Radjabbay, J., & Umidbek, K. (2025). EPIZOOTIOLOGY OF FASCIOLIASIS IN CATTLE IN UZBEKISTAN AND KARAKALPAKSTAN: RESULTS OF A 15-YEAR STUDY AND PATHOLOGOANATOMICAL CHARACTERISTICS. *JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE*, 8(3), 1-6.
14. Egamberganovich, R. J., & Ochilovich, F. N. (2022). Buzuqlar organizmiga kaltsiy-fosfor minerallariva d vitaminining tasirini o'rganish. *Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali*, 2(3), 42-45.
15. Rejebbayev, J. E. (2024). Pharmacological Properties of TRIVITAMIKS and INTROVIT Preparations Given to Calves. *American Journal of Biomedicine and Pharmacy*, 1(9), 54-55.
16. Rejebbayev, J., Farmonov, N., & Sulaymonov, M. (2023). THE EFFECT OF THE DRUGS "TRIVITAMIX" ON THE CLINICAL INDICATORS OF CALVES. *Science and innovation*, 2(D3), 37-39.
17. Rejebbayev, J. E., & Nurimova, P. W. (2025, April). QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASI QANLIKÓL HAM QOÑIRAT RAYONLARINDA QUSSHILIQ FERMER XOJALIQLARINDA SAQLANIP ATIRGAN QUSLARDIÑ PASTERELLYOZ KESELLIGI HÁM ONIÑ PROFILAKTIKASI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15362062>. In *International scientific and practical conference* (Vol. 1, No. 2, pp. 149-150).
18. Rejebbayev, J. E., Nurimova, P. W., & Tajimova, S. K. (2025). QARAMALLARNING PASTERELLYOZ KASALLIGI VA UNING PROFILAKTIKASI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 3(31), 56-58.
19. Farmonov, N., & Rejebbayev, J. E. (2025). VITAMINS A, D, E AND K IN CALVES AND THEIR EFFECTS ON THE BODY. *Web of Agriculture: Journal of Agriculture and Biological Sciences*, 3(3), 36-38.
20. Rejebbayev, J. E., & Zoytova, S. A. (2025). Chemical composition and biological properties of cow's milk and milk fed to young calves in livestock farms in the districts of the Republic of Karakalpakstan. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(2), 409-412.
21. Rejebbayev, J. E., Farmonov, N. O., & Zoytova, S. A. (2024, November). BUZOQDAGI RAXIT KASALLIK TARIXI, BELGILARI VA DAVOLASH: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14219984>. In *International scientific and practical conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 75-78).
22. Tashtemirov R. M., Dauletbaev N. P. FEEDING IN POSTNATAL ONTOGENESIS OF TURKEYS //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 32-34.

23. Dauletbaev N.P., Tashtemirov R.M. KURKALARNING KELIB CHIQISHI, TARQALISHI, SAQLASH SHAROITI VA OZIQLANTIRISH XUSUSIYATLARI. // VETERINARIYA MEDITSINASI. 2025. №3, B.13-15.

24. N.P.Dauletbaev, & R.M.Tashtemirov. (2025, май 7). TÚYETAWÍQLARDÍN TARQALÍWÍ HÁM SAQLAW SHARAYATÍ. "ARALBOYÍ AYMAGÍNDA SHARWASHÍLÍQTA INNOVACION TEXNOLOGIYALAR HÁM RAWAJLANDÍRÍWDÍN KELESHEGI" atamasındağı Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciya (SamVMChBU_Nukus_filiali), Nukus, Republic of Karakalpakstan. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15360042>